

Het volgen van de schrijfontwikkeling: hoe doe je dat?

Monica Koster

Lezing Landelijk Netwerk Taal
6 oktober 2020

Schrijven is een kernvak

Samen met rekenen en lezen is schrijven één van de basisvaardigheden van het basisonderwijs.

Het niveau van schrijfvaardigheid is een belangrijke voorspeller van schoolsucces.

De meeste leerinhoud wordt schriftelijk getoetst, dus goede schrijvers hebben meer kans om beter te presteren en hogerop te komen in de maatschappij.

Belang van volgen

De ontwikkeling van schrijfvaardigheid moet nauwlettend in de gaten worden gehouden, omdat:

- dit feedback is voor de docent over de effectiviteit van zijn schrijfinstructie: in hoeverre behalen leerlingen de gestelde doelen?
- dit aanwijzingen geeft voor differentiatie in de schrijflessen
- dit feedback is voor de leerling:
 - wat gaat er goed?
 - wat kan er beter?

Systematisch volgen?

Maar.... wat blijkt?

- Op 15% van de scholen wordt de schrijfontwikkeling systematisch gevolgd.
- Op eenderde van de scholen staat schrijven op het rapport.
- Op 17% van de scholen zijn onderling afspraken gemaakt over de manier waarop schrijfvaardigheid wordt beoordeeld (is dat vergelijkbaar?).

Uitdagingen

- Er zijn geen LVS-toetsen voor schrijven.
- Het betrouwbaar beoordelen van schrijfproducten is lastig: het is geen kwestie van goed of fout.
- Schrijven is een complexe vaardigheid: waar richt je je op met beoordelen?
- Het beoordelen van schrijfproducten kost veel tijd.

De kwestie

Hoe ga je de schrijfvaardigheid van een leerling meten?

- Met een schrijftaak, natuurlijk. Duh.

Maar prestaties van leerlingen kunnen enorm verschillen afhankelijk van genre of onderwerp. Dus één taak zegt weinig over de algemene schrijfvaardigheid.

Voor een echt betrouwbare meting van schrijfvaardigheid heb je tenminste 3 teksten in 4 verschillende genres nodig.

(Bouwer & Van den Bergh, 2015)

De oplossing

Een oordeel over de schrijfvaardigheid van een leerling op basis van meer dan één taak, in verschillende genres, bijvoorbeeld:

1. Een verhaal
2. Een overtuigende tekst
3. Een beschrijving

Dit doet meer recht aan de complexiteit van de vaardigheid.

NB: Om ontwikkeling te kunnen volgen, moet je dit minimaal 2x per jaar doen.

De volgende kwestie

Hoe gaan we de schrijfproducten beoordelen?

Lieve pap en mam.

ik wil heel graag een ipod want
een staat 1 zebron die ik heel graag
wil. Check de. ik weet dat het een
duur cadeau is. ik ^{gaar} geld voor
mijn verjaardag en dat geld
krijgen jullie.

Wat is een goede tekst?

Referentieniveau 1F (fundamenteel niveau eind basisschool)

Kan korte, eenvoudige teksten schrijven over alledaagse onderwerpen of over onderwerpen uit de leefwereld.

- bv. kan een briefje, kaart of e-mail schrijven om informatie te vragen, iemand te bedanken, te feliciteren, uit te nodigen e.d.

Referentieniveau 1S (streefniveau eind basisschool)

Kan samenhangende teksten schrijven met een eenvoudige, lineaire opbouw over uiteenlopende vertrouwde onderwerpen.

- bv. kan met behulp van standaardformuleringen eenvoudige zakelijke brieven produceren en schriftelijke verzoeken opstellen.

Wat is een goede tekst?

Kan de communicatie slagen?

Als dat niet zo is, waar ligt dat aan?

- ✓ Staat alle essentiële informatie in de tekst?
- ✓ Is de structuur van de tekst helder?
- ✓ Is de toon aangepast aan het publiek (de lezer)?

Daarnaast kun je ook op lagere orde aspecten van een tekst letten: problemen in spelling, grammatica, interpunctie, hoofdlettergebruik.

Beoordelingsprocedures

Het beoordelen van tekstkwaliteit is uiterst subjectief

→ tekstkwaliteit betrouwbaar meten is moeilijk

→ betrouwbaarheid kan worden verhoogd door scoringsvoorschriften:

- globaal
- analytisch
- rubric
- schaal met ankerteksten

Globaal beoordelen

Beoordeel de globale kwaliteit van de tekst.

Houd daarbij rekening met de volgende aspecten:

- communicatieve effectiviteit
- inhoud
- structuur
- taalgebruik

Analytisch beoordelen

Beoordelingsdimensie 1: Inhoud

- INH1. Wordt er een duidelijk verzoek gedaan?
- INH2. Vermeldt de leerling om wat voor pretpark het gaat?
- INH3. Beargumenteert de leerling waarom dit een goed idee is?
- INH4. Geeft de leerling meerdere redenen?
- INH5. Is de argumentatie voldoende overtuigend?
- INH6. Speelt de leerling in op eventuele bezwaren van de leerkracht?
- INH7. Voegt de leerling nog extra elementen toe om zijn betoog kracht bij te zetten?

Beoordelingsdimensie 2: Organisatie en structuur

- STR1. Bevat het briefje een aanhef?
- STR2. Begint de leerling zijn brief met een inleiding?
- STR3. Presenteert de leerling de informatie in een logische volgorde?
- STR4. Bevat de brief een afronding?
- STR5. Is de brief ondertekend?

Beoordelingsdimensie 3: Taalgebruik

- Taal1. Zijn de zinnen goed opgebouwd?
- Taal2. Is de spelling voldoende?
- Taal3. Zijn er niet teveel fouten in gebruik van hoofdletters en interpunctie?
- Taal4. Is de toon/stijl passend voor het publiek?

Rubric voor tekstkwaliteit

Per aspect de opbouw van beginnend tot gevorderd:

Aspect	<1F	1F	1S
Inhoud <i>inleiding</i>	Ik begin uit het niets met mijn tekst.	Ik vertel waar de tekst over gaat.	Ik introduceer het onderwerp pakkend en origineel.
Inhoud <i>kern</i>	Ik maak niet goed duidelijk wat mijn argumenten zijn en maak enkel gebruik van voorbeelden.	Ik maak gebruik van argumenten, maar deze horen niet altijd bij mijn standpunt.	Ik onderbouw mijn standpunt met geldige argumenten en weerleg eventuele tegenargumenten.
Inhoud <i>slot</i>	Ik sluit de tekst niet af.	Ik sluit de tekst af met een zin, maar deze is niet heel krachtig.	Ik sluit de tekst af met een krachtige zin om zo het publiek te overtuigen.

Beoordelingsschaal met ankerteksten

938283

Beste mam en pap,
Mag ik als jullie blijven een Ipad
voor mijn verjaardag, dan zal ik nooit
meer ruzie maken.

426103

Lieve Lieve mama en papa een iPad
is het allerleukste cadeau op de hele
wereld ik kan dan op youtube en op
google en ik kan spelletjes doen
super leuk!! ik zou er graag eentje
voor me verjaardag krijgen!!

926023

Hoi Papa en Mama
Ik wil graag een
I-pad, en mijn redenen zijn.

Ik maak altijd me huiswerk
Af, en ik help altijd met het
Eten maken, en ik doe altijd
Mijn best op school, en ik
Heb een goed raport, met
Goeden cijfers voor mijn
Werk, en ik help altijd met
Het huis schoonmaken.
En ik ben heel heel heel lief.

Van: <naam>

818033

Lieve papa en mama,

Ik wil heel graag een i-pad voor mijn verjaardag.
Ik heb een paar redenen voor jullie.

1. Ik kan er boeken op lezen
2. Op sommige dagen zoals zondag hebben jullie rust!
3. Ik kan huiswerk oefenen
4. Ik kan er foto's mee maken heb ik geen fototoestel meer nodig.
5. Ik kan er mee mailen / berichten sturen.
6. Ik kan er tv op kijken kunnen jullie je eigen tv-programma's kijken.
7. Ik heb er een agenda erop kan ik afspraken onthouden.
8. Ik betaal een stukje mee
9. Ik kan klusjes doen om geld te verdienen
10. Ik kan als er iets aan kapot is zelf betalen en de hoes ook.

Lieve papa en mama mag ik er alsjeblift eentje?

3027133

Lieve papa en mama.

Ik wil supergraag een iPad voor mijn verjaardag.
Ik weet dat jullie het een te duur cadeau vinden.
Maar ik zou het zo ontzettend graag willen
hebben, en ik zou het ook jammer vinden als ik
hem niet mag maar ik snap het dan ook wel.

Ik kan de iPad bijvoorbeeld gebruiken voor mijn
huiswerk, en ook als agenda dan hoeft mama er
geen meer voor mij te kopen. En ik wil dan ook
wel de vaatwasser voor jullie in en uitruimen
hoor. En ik vervel me dan niet meer want ik kan
dan spelletjes spelen op de iPad.

Het zou superlief van jullie zijn als ik de iPad mag
hebben voor mijn verjaardag.

Liefs <naam>

70

85

100

115

130

Pluspunten:

- Effectiviteit: er wordt een verzoek gedaan.
- Structuur: er is een aanhef (maar geen afsluiting).

Minpunten:

- Effectiviteit: het briefje is niet overtuigend, het probleem dat iPad duur is wordt niet benoemd en er wordt maar 1 argument gegeven (en deze heeft niets met de iPad te maken).
- Inhoud: bevat te weinig informatie, maar één zin.

Pluspunten:

- Effectiviteit: duidelijk verzoek voor iPad.
- Inhoud: duidelijk waarom een iPad leuk is en wat je er mee kunt doen.
- Structuur: er is een aanhef (maar geen afsluiting).

Minpunten:

- Effectiviteit: meer overtuiging door ouders aan te spreken, bv. probleem te benoemen / vraag te stellen. De leerling speelt nu vooral in op de emotie (bv. lieve lieve mama en papa; allerleukste cadeau; super leuk).

Pluspunten:

- Effectiviteit & structuur: helder door eerst het verzoek te doen en dan de redenen te geven, duidelijk door witregel.
- Inhoud: veel verschillende argumenten.
- Structuur: goede aanhef en afsluiting.

Minpunten:

- Effectiviteit: probleem dat iPad duur cadeau is wordt niet expliciet benoemd.
- Inhoud: argumenten hebben niet direct iets te maken met de iPad.
- Taalgebruik: veel fouten in spelling en

Pluspunten:

- Effectiviteit & structuur: duidelijk verzoek met redenen, en afsluiting met een duidelijke vraag, inclusief witregels.
- Inhoud: argumenten zijn veelzijdig, zowel gericht op het nut van de iPad, op de leerling zelf en gericht op de ouders.
- Taalgebruik: de ouders worden direct aangesproken.

Minpunten:

- Effectiviteit: had overtuigender gekund door nog directer in te spelen op het probleem (duur cadeau).

Pluspunten:

- Effectiviteit/Inhoud: speelt goed in op eventuele bezwaren van de ouders (duur cadeau, probleem) en geeft aan waarom het toch een goed cadeau is (oplossing), dat maakt de brief heel overtuigend.
- Structuur: bevat aanhef en afsluiting; duidelijke alinea-indeling (probleem, argumenten, verzoek).
- Taalgebruik: de ouders worden direct aangesproken en tekst bevat bijwoorden om extra te overtuigen (supergraag/superlief).

Minpunten:

- Inhoud: argumenten hadden nog iets sterker

Voordelen van ankerschalen

1. Beoordelen van de tekst in zijn geheel
2. Geeft voorbeelden van goede en slechte teksten
3. Schaal kan gebruikt worden voor het beoordelen van verschillende taken (van hetzelfde genre)
4. Maakt doorlopende leerlijn zichtbaar: monitoren van ontwikkeling van leerlingen over de jaren heen
5. Kan ook ingezet worden voor formatief evalueren

Het Teksterleerlingvolgsysteem

- Voor groep 6 tot en met 8
- 2 metingen per jaar (bijv. midden en eind schooljaar)
- 3 taken per meting:
 - Een beschrijving
 - Een overtuigende brief
 - Een verhaal
- Taken zijn vergelijkbaar qua opzet en moeilijkheidsgraad, verschillen van onderwerp
- Steeds beoordeeld met dezelfde beoordelingsschalen, waardoor ontwikkeling zichtbaar wordt.

Formatief gebruik van de schalen

- Schalen bieden houvast bij het formuleren van punten voor feedback
- Schalen maken zichtbaar wat het volgende stapje is waar je naar toe werkt
- Schalen faciliteren het gesprek met de leerling over zijn eigen schrijfprestatie

Feedback afstemmen op behoefte leerling

938283

Beste mam en pap,
Mag ik als jullie blieven een Ipad voor mijn verjaardag, dan zal ik nooit meer ruzie maken.

426103

Lieve Lieve mama en papa een ipad is het allerleukste cadeau op de hele wereld ik kan dan op youtube en op google en ik kan speletjes doen super leuk!! ik zou er graag eentje voor me verjaardag krijgen!!

926023

Hoi Papa en Mama
Ik wil graag een I-pad. en mijn redenen zijn.

Ik maak altijd me huiswerk Af. en ik help altijd met het Eten maken. en ik doe altijd Mijn best op school. en ik Heb een goed raport. met Goeden cijfers voor mijn Werk. en ik help altijd met Het huis schoonmaken.
En ik ben heel heel lief.

Van: <naam>

818033

Lieve papa en mama,

Ik wil heel graag een i-pad voor mijn verjaardag.
Ik heb een paar redenen voor jullie.

1. Ik kan er boeken op lezen
2. Op sommige dagen zoals zondag heben jullie rust!
3. Ik kan huiswerk oefenen
4. Ik kan er foto's mee maken heb ik geen fototoestel meer nodig.
5. Ik kan er mee mailen / berichten sturen.
6. Ik kan er tv op kijken kunnen jullie je eigen tv-programma's kijken.
7. Ik heb er een agenda erop kan ik afspraken onthouden.
8. Ik betaal een stukje mee
9. Ik kan klusjes doen om geld te verdienen
10. Ik kan als er iets aan kapot is zelf betalen en de hoes ook.

Lieve papa en mama mag ik er alsjeblijft eentje?

3027133

Lieve papa en mama.

Ik wil supergraag een ipad voor mijn verjaardag. Ik weet dat jullie het een te duur cadeau vinden. Maar ik zou het zo ontzettend graag willen hebben. en ik zou het ook jammer vinden als ik hem niet mag maar ik snap het dan ook wel.

Ik kan de ipad bijvoorbeeld gebruiken voor mijn huiswerk, en ook als agenda dan hoeft mama er geen meer voor mij te kopen. En ik wil dan ook wel de vaatwasser voor jullie in en uitruimen hoor. En ik verveel me dan niet meer want ik kan dan spelletjes spelen op de ipad.

Het zou superlief van jullie zijn als ik de ipad mag hebben voor mijn verjaardag.

Liefs <naam>

70

85

100

115

130

Pluspunten:

- Effectiviteit: er wordt een verzoek gedaan.
- Structuur: er is een aanhef (maar geen afsluiting).

Minpunten:

- Effectiviteit: het briefje is niet overtuigend, het probleem dat iPad duur is wordt niet benoemd en er wordt maar 1 argument gegeven (en deze heeft niets met de iPad te maken).
- Inhoud: bevat te weinig informatie, maar één zin.

Pluspunten:

- Effectiviteit: duidelijk verzoek voor ipad.
- Inhoud: duidelijk waarom een iPad leuk is en wat je er mee kunt doen.
- Structuur: er is een aanhef (maar geen afsluiting).

Minpunten:

- Effectiviteit: meer overtuiging door ouders aan te spreken, bv. probleem te benoemen / vraag te stellen. De leerling speelt nu vooral in op de emotie (bv. lieve lieve mama en papa; allerleukste cadeau; super leuk).

Pluspunten:

- Effectiviteit & structuur: helder door eerst het verzoek te doen en dan de redenen te geven, duidelijk door witregel.
- Inhoud: veel verschillende argumenten.
- Structuur: goede aanhef en afsluiting.

Minpunten:

- Effectiviteit: probleem dat Ipad duur cadeau is wordt niet expliciet benoemd.
- Inhoud: argumenten hebben niet direct iets te maken met de iPad.
- Taalgebruik: veel fouten in spelling en

Pluspunten:

- Effectiviteit & structuur: duidelijk verzoek met redenen, en afsluiting met een duidelijke vraag, inclusief witregels.
- Inhoud: argumenten zijn veelzijdig, zowel gericht op het nut van de Ipad, op de leerling zelf en gericht op de ouders.
- Taalgebruik: de ouders worden direct aangesproken.

Minpunten:

- Effectiviteit: had overtuigender gekund door nog directer in te spelen op het probleem (duur cadeau).

Pluspunten:

- Effectiviteit/Inhoud: speelt goed in op eventuele bezwaren van de ouders (duur cadeau, probleem) en geeft aan waarom het toch een goed cadeau is (oplossing), dat maakt de brief heel overtuigend.
- Structuur: bevat aanhef en afsluiting; duidelijke alineaindeling (probleem, argumenten, verzoek).
- Taalgebruik: de ouders worden direct aangesproken en tekst bevat bijwoorden om extra te overtuigen (supergraag/superlief).

Minpunten:

- Inhoud: argumenten hadden nog iets sterker

Effectieve feedback

- Effectieve feedback is afgestemd op de behoefte van de leerling.

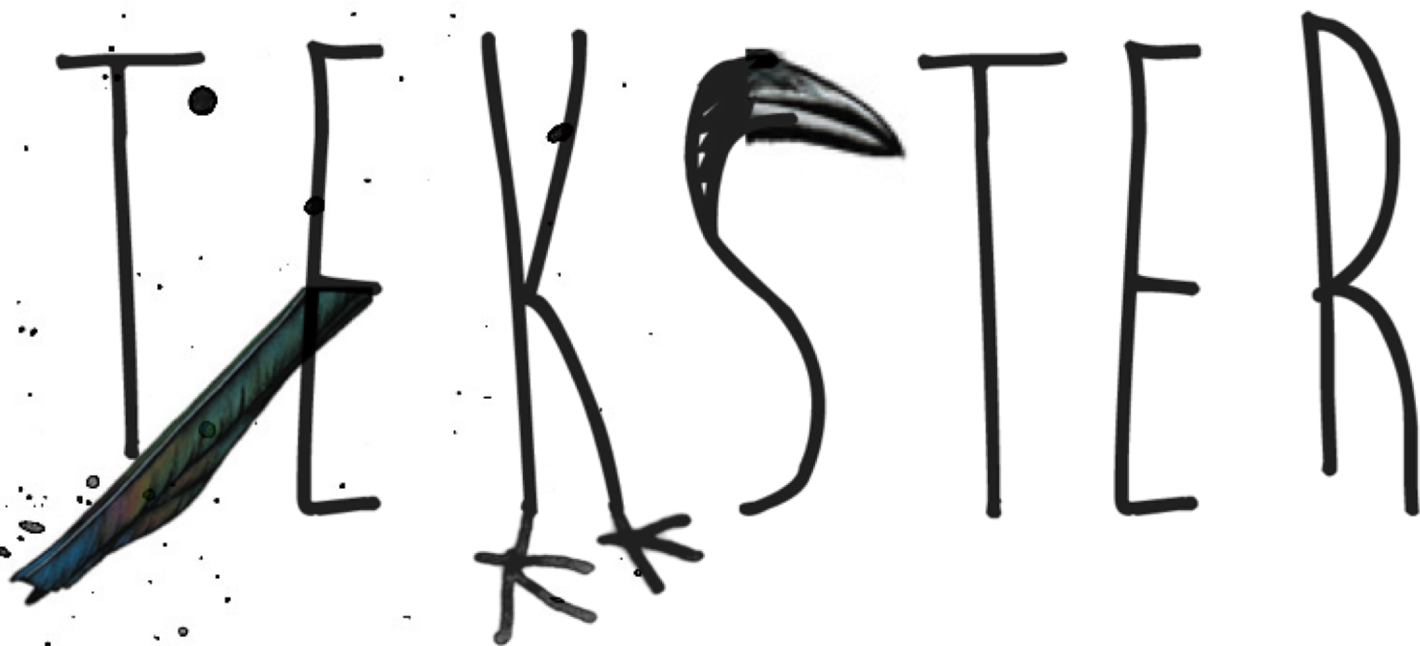
Effectieve feedback is:

- **selectief**
- **doelgericht**
- **motiverend**
- **specifiek**
- **behulpzaam**

Let op (!): er moet wel iets worden gedaan met de feedback: **Plannen > schrijven > *herschrijven***

Vragen?

www.tekster.nl

Twitter @teksterNL

E-mail info@tekster.nl